

This is a self-archived version of an original article. This version may differ from the original in pagination and typographic details.

Author(s): Mankki, Laura; Sihto, Tiina

Title: Kuinka muistella feministisesti? : viihdetaiteilija Kikka ja seksuaalisen toimijuuden mahdollisuus

Year: 2018

Version: Published version

Copyright: © Kirjoittajat & Valtiotieteellinen yhdistys, 2018.

Rights: CC BY 4.0

Rights url: <https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/>

Please cite the original version:

Mankki, L., & Sihto, T. (2018, 24.8.2018). Kuinka muistella feministisesti? : viihdetaiteilija Kikka ja seksuaalisen toimijuuden mahdollisuus. *Politiikasta*. <https://politiikasta.fi/kuinka-muistella-feministisesti-viihdetaiteilija-kikka-ja-seksuaalisen-toimijuuden-mahdollisuus/>

KUINKA MUISTELLA FEMINISTISESTI? VIIHDETAITEILIJJA KIKKA JA SEKSUAALISEN TOIMIJUUDEN MAHDOTTOMUUS

24.8.2018

24.8.2018POLITIIKASTAARTIKKELIT, LAURA MANKKI, TIINA SIHTOO

Kuva: Tampereen Teatterikesä / Marko Mäkinen. Kuvassa Pia Andersson.

Lukuaika: 5 min.

Miksi Kikan muistaminen on edelleen tärkeää? Teatteriesitys Kikka Fan Club nostaa esille useita yhä ajankohtaisia kysymyksiä viihdetaiteilijan toimijuuden sukupuolittuneista ehdoista ja niiden määrittelystä sekä siitä, miten toimijuudesta taistellaan.

Suuri yleisö muistaa viihdetaiteilija **Kikan** eroottisista lauluista, suuresta vaaleasta tukasta ja seksikkästä ulkomuodosta – Suomen **Sabrinana** tai **Samantha Foxina**. Teatteri Jurkan *Kikka Fan Club* -teatteriesityksessä pohditaan ja puretaan auki sitä, miten tuo kuva Kikasta eli **Kirsi Sirénistä** rakennettiin mediassa.

Esityksessä Kikan elämää käsitellään kahdessa osiossa. Ensimmäinen puoliaika sijoittuu suosion huippuaikaan 80- ja 90-lukujen vaihteeseen. Toinen puoliaika keskittyy suosion suvantovaiheeseen 90-luvun loppuun sekä Kikan kuoleman jälkeiseen aikaan.

Esitys avaa kiinnostavia näkökulmia suuriin ja alati ajankohtaisiin feministisiin kysymyksiin. Millainen nainen saa puhua ja millainen nainen tulee

hiljennetyksi? Miten naisen tulee olla katseen alla? Miksi erotiikka performanssina tappaa toimijuuden tietynlaisen naisten kohdalla tai lokeroi heidät tietynlaiseen muottiin? Miten ikääntyminen ja ruumiin muutokset vaikuttavat naisviihdetaiteilijan uraan?

Kikka Fan Club -teatteriesityksen sekä Kikan viihdetaiteilijauran innoittamina pohdimme, miksi Kikka **kokee** ylösnousemuksen ja on esillä juuri nyt ja miksi Kikan muistaminen on edelleen ajankohtaista.

Naiseus resurssina

Sukupuolentutkimuksessa kysymys toimijuudesta on ollut aina tärkeä. *Kikka Fan Clubissa* Kikka kuvataan mahdollisena feministisenä toimijana.

Teatteriesityksessä puretaan tyhmän blondin naisen stereotypiaa, joka on edelleen populaarikulttuurista niin kovin tuttu. Toisaalta esitys herättää myös kysymyksen siitä, miksi seksuaalisuuden esiintuominen tekee niin nuoresta kuin ikääntyvästäkin naisesta epäkelvon.

Jo 1970-luvulta lähtien on puhuttu mediassa harjoitetusta **symbolisesta annihilaatiosta** eli siitä, miten naisia on mediassa marginalisoitu ja trivialisoitu. Julkisuudessa olevia naisia **arvioidaan** yhä vahvasti ulkonäön perusteella, ja perinteinen jako kunniallisiin ja kunniaattomiin naisiin elää vahvana.

Esitys herättää kysymyksen siitä, miksi seksuaalisuuden esiintuominen tekee niin nuoresta kuin ikääntyvästäkin naisesta epäkelvon.

Rajan ylittäminen kunniallisesta kunniaattomaan voi mediassa tapahtua nopeasti. Kunniallisuuden ja kunniaattomuuden lisäksi jako hyvään ja huonoon makuun tuodaan *Kikka Fan Clubissa* hienosti esille.

Esityksen alkupuolella ensimmäistä kultalevyään juhliva Kikka aloittaa juhlinnan jälkeen monologin sosiologi **Pierre Bourdieun** symbolisen pääoman käsitteestä. Symbolinen pääoma on vallan muoto, jonka kautta tietyt asiat ja ilmiöt tulevat tunnustetuksi hyvän tai huonon maun edustajina.

Monologista käy selväksi, kumpaan kategoriaan Kikan musiikki sijoitetaan. Bourdieun ajattelua on hyödynnetty **feministisessä tutkimuksessa**, ja sen avulla voidaan kysyä, millaisiin **resurssiin** ihmisillä on pääsy toimijuuden saavuttamiseksi ja millaiseksi toimijuudet näin rakentuvat.

Kikka asemoidaan edustamaan liiallista, työväenluokkaista feminiinisyyttä ja ”huonoa makua”, joka rakentuu kunniallisen, hillityn keskiluokkaisen feminiinisyyden ja ”hyvän maun” vastinpariksi.

Kikan työväenluokkainen feminiinisyys sopi 1990-luvun laman aikakaudelle. Epäkunniallisen ja holtittoman naiseuden performanssi toimi samaan aikaan resurssina Kikalle erityisesti hänen uransa alkuvaiheessa.

Vahvan seksuaalisen toimijuuden mahdottomuus?

Teatteriesityksen puolivälissä lavalla dramatisoidaan kohtaus Ylen vuonna 1990 *esittämästä Sabatti*-keskusteluohjelmasta. Ohjelmassa keskustelemassa ovat viihdetaitelijat Kikka, **Irwin** ja **Pasi Kaunisto**. Kikasta puhutaan suklaarasiana, tuotteena, ”naisena, jolla kaikki on hartioiden alapuolella”. Irwinin todetaan jäävän musiikillaan historiaan.

Keskustelussa toistetaan tuttu mantra siitä, että kaunis nainen voi naiseudellaan hoitaa asioita, kun taas ruman miehen täytyy käyttää älyään. Tässä korostuu ajatus siitä, että naiseus toimii resurssina viihdemaailman markkinoilla.

Esityksessä kuitenkin puretaan tätä ajatusta kysymällä, millainen naiseus oikeastaan on resurssi. Toimittajat sukupuolittavat viihdetaitelijoita niin, että laulajien välille rakentuu hierarkkinen järjestys. Kikka näyttäytyy muiden luomana tuotteena, kun taas Irwin on autenttinen persoona ja kansantaitelija.

Kikka näyttäytyy muiden luomana tuotteena.

Myös ”Kikka-tuotteen” luomisprosessin nähdään kietoutuvan vahvasti seksiin ja seksuaalisuuteen. Toimittaja viittaa Kikan yhteistyökumppaneihin kysymällä: ”Kuka mies sinun edessä, päällä, alla vai takana on vai kenties nainen?”. Kikka yrittää ottaa toimittajan tosissaan ja vastaa asiallisesti, että hänellä on oikeastaan tiimi. Kikalle lauluja tekivätkin lähinnä miehet, kuten **Juha Vainio**.

Sabatti-ohjelman Kikka-jaksosta on kulunut pian 30 vuotta. Miten paljon naisen paikka viihdemaailmassa on muuttunut? Millä tavoin nainen saa representoida seksuaalisuutta?

Mediassa suhtautuminen nuoriin naisiin, jotka tuovat vahvasti seksuaalisuuttaan ja eroottisuuttaan esiin, on yhä kahtiajakautunut. Lauluja **Miley Cyrusin** kaltaisia nuoria naispoptähtiä seurataan herkeämättömällä kiinnostuksella. Toisaalta heidän tapaansa olla julkisuudessa paheksutaan.

Ääneen sanomaton olettama on yhä se, että seksuaalisuuttaan vahvasti esiin tuova nuori nainen on tuote, jonka tarkoitus on vain tuottaa rahaa kulissien takana naruja vetäville levy-yhtiöiden (mies)pomoille. Nämä naiset *nähdään* joko tyttörukkina, jotka ovat omaa ymmärtämättömyyttään

päätyneet objektivoiduiksi, tai julkeina ja moraalittomina julkisuuden tavoittelijoina.

Täysin ristiriidattomana ei näyttäydä myöskään feminististen toimijoiden suhtautuminen Cyrusin kaltaisiin pop-tähtiin. Laulaja **Sinead O'Connor** kirjoitti Cyrusille viisi vuotta sitten [avoimen kirjeen](#), jossa hän halusi omien sanojensa mukaan "äidillisesti ja rakkaudella" ohjeistaa Cyrusia lopettamaan seksuaalisuutensa julkisen esilletuomisen.

Toisaalta viihdemaailmassa nuoruuden ihailu on yhä vahvoilla. Suhde erityisesti naisen ikääntymiseen on ongelmallinen. Tietyn iän jälkeen naisen seksuaalisuuden esittäminen muuttuu moraalittomasta kuvottavaksi.

Juontaja kommentoi 25-vuotiaan Kikan ikää toteamalla, että "kun me katsotaan tässä nyt Kikkaa, ei nyt enää niin kauhean nuorta enää, mutta hyvässä kunnossa olevaa".

Uutisointi pop-tähti **Madonnasta** keskittyy usein siihen, miten hänen tulisi "ikäntyä arvokkaasti" eli lopettaa seksuaalisuuden representointi ja laittaa enemmän vaatetta päälle. *Sabatti*-ohjelman miesjuontaja kommentoi 25-vuotiaan Kikan ikää toteamalla, että "kun me katsotaan tässä nyt Kikkaa, ei nyt enää niin kauhean nuorta enää, mutta hyvässä kunnossa olevaa".

Myöhemmin yleisöstä kysytään Kikalta, kuunnellaanko hänen musiikkiaan vielä 20 tai 30 vuoden kuluttua – senkin jälkeen, kun silmäkulmiin on alkanut ilmestyä ryppyjä. Kommentit Kikalle heijastelevat ajatusta naisen elämän kapeista aikaikkunoista, joita esimerkiksi tutkija **Kinneret Lahad** on [analysoinut](#) teoksessaan *A table for one? A critical reading of Singlehood, Gender and Time*.

Kuten Lahad analyysissään osoittaa, naisen elämänkaareissa mahdollisen ja mahdottoman välinen raja nähdään usein ylitetyksi yhdessä silmänräpäyksessä: esimerkiksi seksikäs voi olla "vielä" 25-vuotiaana, mutta ei "enää" keski-iässä.

Sabatti-keskusteluohjelman toimittajat varoittavat Kikkaa iän mukana hiipuvasta suosiosta samaan tapaan kuten [lääkärit](#) ja [media](#) varoittavat erityisesti yli 30-vuotiaita naisia hedelmällisyyden parasta ennen - päivämäärän ylittämisestä – aivan kuin naiset olisivat itse tietämättömiä ajan kulumisesta.

Kuten monologin käsikirjoittanut **Laura Gustafsson** esityksen toisella puoliskolla sanoo, on tärkeää muistaa Kikka ja tämän ura kokonaisuutena – muunakin kuin pysäytyskuvana nuoresta naisesta. Esityksessä kietoutuvat yhteen hienosti ikään ja seksuaalisuuteen liittyvät sukupuolittuneet kysymykset.

Yhtäältä esityksessä tuodaan esille se, kuinka nuori Kikka voi ilmaista seksuaalisuutta ja saavuttaa jonkinlaista toimijuutta viihdeartistina viihdemaailman markkinataloudessa. Tämä ei kuitenkaan takaa hänelle ääntä tai vakavasti otettavan taiteilijan asemaa.

Toisaalta ikääntyvän Kikan toimijuuden mahdollisuudet kapenevat. Hänen kohdallaan naiseus ei toimi enää resurssina samalla tavoin kuin nuorella Kikalla. Yhteistä näille molemmille Kikoille on se, ettei kummankaan kohdalla seksuaalisuus tai sen ilmaisu mahdollista vahvan toimijan asemaa yhteiskunnassa tai edes viihdemaailmassa.

Muistelun rajat

Esityksestä tekee feministisen tapa, jolla Kikan elämää viihdetäiteilijana kerrotaan. Toisaalta voidaan kysyä, miksi ”meille” on tärkeää yrittää muistella ja rakentaa Kikasta feministisen toimijuuden näkökulmasta toisenlaista kuvaa.

Tarkoituksena ei ehkä olekaan pohtia, mitä kaikkea Kikka oli tai on, vaan yrityksemme on miettiä ehtoja ja rakenteita, jotka vaikuttavat siihen, miten muistellemme ja miten tietynlaiset kategorisoinnit voivat edelleen toimia vahingoittavasti. Ketä kuunnellaan, kuka otetaan tosissaan?

Kuten eräässä *arviossa* esityksestä todetaan: ”Hetimitä alussa teimme esiintyjän kanssa sopimuksen siitä, että hän esittäisi Kikkaa ja me seuraisimme sitä hyväksyvästi”. Toisin kuitenkin kävi seuraamamme näytöksen aikana.

Toisella puoliskolla yleisöstä kuului humalainen miesääni, joka huusi: ”Laula joku Kikan biisi kokonaan, me ollaan Oulusta asti tultu tätä kattomaan”. Kollektiivinen hämmennys astuu saliin. Onko tämä osa esitystä, osoitus siitä, miten tuonpuoleiseen siirtyneen Kikan vaaditaan yhä olevan tietynlainen?

Myöhemmin käy ilmi, ettei huuto ole osa esitystä. Esitystä ei lopeteta, vaikka miehen huutelu jatkuu. Häirintä alleviivaa esityksen argumenttia siitä, miten Kikka haluttiin vain tietynlaisena ja että Kikan esittäminen toisin ei vielä miellytä kaikkia.

Kikan tarina on muistutus siitä, miten yhä puhetilan ehtojen määrittelyyn vaikuttavat sukupuolen ohella luokka, ikä ja muut hierarkioita tuottavat rakenteet.

Kikan ”ylösnousemuksella” on nostalgian lisäksi muutakin arvoa. Harvat meistä haikailevat takaisin *Sabatti*-ohjelman aikaan.

Intersektionaalisen feminismien näkökulmasta Kikan tarina on muistutus siitä, miten yhä puhetilan ehtojen määrittelyyn vaikuttavat sukupuolen ohella

luokka, ikä ja muut hierarkioita tuottavat rakenteet. "Holtittomat kikat" joutuvat edelleen taistelemaan tilasta puhua, stereotyyppioita vastaan.

Kikka Fan Club

Esiintyjä: Pia Andersson

Käsikirjoitus ja dramaturgia: Laura Gustafsson

Sävellys ja äänimaailma: Tuomas Hautala

Ohjaus: Sini Pesonen

Valosuunnittelu ja videot: Ina Niemelä

Pukusuunnittelu: Tellervo Syrjäkari

Lavastus: Tellervo Syrjäkari ja Ina Niemelä

YTM Tiina Sihto on yhteiskuntapolitiikan väitöskirjatutkija Jyväskylän yliopistossa.

YTM Laura Mankki on sukupuolentutkimuksen väitöskirjatutkija Jyväskylän yliopistossa ja yhteiskuntapolitiikan yliopistonopettaja Itä-Suomen yliopistossa.